

Socio-Cultural Barriers Affecting the Underdevelopment of Bileh Savar City, Iran, in the Citizens' Viewpoint

ARTICLE INFO

Article Type

Original Research

Authors

Dolatkhah Gh.¹ MSc,
Mirsardoo T.*² PhD,
Abdolreza Adham A.¹ PhD

How to cite this article

Dolatkhah Gh, Mirsardoo T, Abdolreza Adham A. Socio-Cultural Barriers Affecting the Underdevelopment of Bileh Savar City, Iran, in the Citizens' Viewpoint. Geographical Researches. 2023;38(1): 11-17.

ABSTRACT

Aims Progress and development are the results of a special attitude towards the world, and without creating this special attitude, progress and development is not possible, and this special attitude indicates the need for a socio-cultural infrastructure suitable for development. Therefore, socio-cultural factors have a special position in development, and neglecting them will make all development programs fail. The purpose of this study was to investigate socio-cultural barriers affecting the underdevelopment of Bileh Savar city from the citizens' viewpoint.

Methodology This research was conducted with a quantitative approach, using a survey method in 2022 in the Bileh Savar city, Iran. Effective indicators were prepared by using library studies and examining the theories of indicators. 400 people were randomly selected from citizens over 20 years old with at least a diploma education. The research tool was a researcher-made questionnaire. The validity of the tool was confirmed using the opinions of 30 experts in two periods, and the reliability of the tool was confirmed using Cronbach's alpha test. Pearson's correlation coefficient test was used to analyze the data. Shannon entropy, Vicor and Topsis methods were used to prioritize the criteria, and finally, the Copeland integration technique was used.

Findings There was a significant relationship between the indicators of social capital, cultural capital, human capital, social capital, modernist attitude and way of thinking, spirit of ambition and dependence on the government with the underdevelopment of Bileh Savar city. Among the analyzed indicators, the most and the least important were related to dependence on the government and modernist way of thinking, respectively.

Conclusion In Bileh Savar citizens' viewpoint, the lack of attention to socio-cultural indicators affects the underdevelopment of Bileh Savar city.

Keywords Development; Underdevelopment; Socio-Cultural Barriers; Bileh Savar City

¹Department of Sociology, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

²Department of Management, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

*Correspondence

Address: Islamic Azad University, Najaf Abad Branch, University Boulevard, Najaf Abad, Isfahan, Iran
Phone: +98 (31) 42292929
Fax: -
t.mirsardoo56@gmail.com

Article History

Received: November 29, 2022
Accepted: February 13, 2023
ePublished: March 1, 2023

CITATION LINKS

[Anchorena J, Anjos F; 2015] Social ties ...; [Azubayeva B; 2021] The impact ...; [Basiripoor Gh, et al; 2021] The effective factors ...; [Borg JVD, Russo AP; 2005] The impacts ... [Bourdieu P; 1986] Readings in ...; [Derakhshide H, Gharibi A; 2014] Investigating ...; [Didari C, Mohseni RA; 2019] Study of factors ... [Dupuy X; 1996] Adoption to ...; [Eslami S; 2012] Determining and ...; [Fatholahi J, et al; 2016] Development gap ...; [Fokohi N; 2021] History of anthropological ...; [Geranmayehpour A, Ansari E; 2010] A look at Daniel ...; [Gharibi H, et al; 2010] Prediction of ...; [Ghavihoosh S; 2015] Investigating the ...; [Grootaert C, Bastelaert T; 2002] The Role of Social ...; [Huntington S, Weiner M; 2000] Understanding political ...; [Inkeles A; 1975] Becoming modern ...; [Legatum Institute] The legatum ...; [Misra RP, Mabogunje AL; 1981] Regional ...; [Moloudian H, et al; 2015] Investigating ...; [Parsaee K, et al; 2022] Geopolitical ... [Peet R, Hartwick E; 2011] Theories of ... [Piri R, et al; 2019] Exploring the ... [Popa AM; 2012] The impact ... [Roohani H; 2009] An introduction ... [Shaditalab Z, Hojati kermani F; 2008] The relation ... [Yavari K, Saadat R; 2022] Human capital ... [Zali N, Sajadi Asl A; 2017] Identifying the ...

موانع فرهنگی-اجتماعی موثر بر توسعه نیافتگی شهر بیله سوار از دیدگاه شهروندان

قادر دولتخواه MA

گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

طاهره میرساردو* PhD

گروه مدیریت، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

عبدالرضا ادهمی PhD

گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

اهداف: پیشرفت و توسعه، حاصل نگرشی خاص به جهان است و بدون ایجاد این نگرش خاص، پیشرفت و توسعه ممکن نیست و این نگرش خاص بیانگر لزوم وجود یک زیر ساخت فرهنگی-اجتماعی مناسب برای توسعه است. بنابراین عوامل فرهنگی-اجتماعی از جایگاه ویژه‌ای در توسعه برخوردارند و بی‌توجهی و کم‌توجهی به آن تمام برنامه‌های توسعه را با ناکامی مواجه خواهد ساخت. هدف این مطالعه، بررسی موانع فرهنگی-اجتماعی موثر بر توسعه نیافتگی شهر بیله سوار از دیدگاه شهروندان بود.

روش‌شناسی: این پژوهش با رویکرد کمی، به روش پیمایشی در سال ۱۴۰۱ در شهر بیله سوار انجام شد. شاخص‌های موثر، با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی نظریات شاخص تهیه شد. ۴۰۰ نفر به صورت تصادفی از میان شهروندان بالای ۲۰ سال با حداقل تحصیلات دیپلم انتخاب شدند. ابزار پژوهش، پرسش‌نامه محقق ساخته بود. روایی ابزار با استفاده از نظرات ۳۰ نفر از خبرگان در دو دوره و نیز پایایی ابزار با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ تأیید شد. برای تحلیل داده‌ها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. برای اولویت‌بندی معیارها از روش‌های آنتروپی شنون، ویکور و تاپسیس و در نهایت از تکنیک ادغامی کپلند استفاده شد.

یافته‌ها: بین شاخص‌های سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی، نگرش و طرز تلقی نوگرایانه، روحیه فزونخواهی و وابستگی به دولت با توسعه نیافتگی شهر بیله سوار ارتباط معنی‌دار وجود داشت. از میان شاخص‌های مورد بررسی بیشترین و کمترین اهمیت به ترتیب مربوط به وابستگی به دولت و طرز تفکر نوگرایانه بود.

نتیجه‌گیری: از دید شهروندان بیله سوار، فقدان توجه به شاخص‌های فرهنگی-اجتماعی تأثیر قابل توجهی بر توسعه نیافتگی این شهر دارد.

کلیدواژگان: توسعه، توسعه نیافتگی، موانع فرهنگی-اجتماعی، شهر بیله سوار

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۲۴

نویسنده مسئول: t.mirsardoo56@gmail.com

مقدمه

چندلایگی و چندوجهی بودن فرآیند توسعه و نقش برنامه‌های کلان دولت‌ها در راستای تحقق آن، یکی از ضرورت‌های پرداخت به آن به ویژه در جوامع روبه توسعه است. توازن میان ابعاد کیفی و کمی توسعه، می‌تواند کارآمدی دولت در بخش‌های مختلف جامعه را تبیین کند و در مقابل، برجستگی یکی از ابعاد، سبب به حاشیه رفتن ابعاد دیگر توسعه و پیدایش تبعیض در جامعه می‌شود. بدون

هماهنگی برنامه‌های توسعه اقتصادی با وضعیت و شرایط فرهنگی و اجتماعی موجود جامعه، توسعه اقتصادی نیز نمی‌تواند در بلندمدت موفق باشد. توسعه اقتصادی پایدار مستلزم در نظر گرفتن فرهنگ جامعه مورد نظر و ویژگی‌های آن است [Dupuy, 1996].

علی‌رغم توجه به مولفه‌های توسعه در اسناد بالادستی، جمهوری اسلامی ایران هنوز در جایگاه مناسب بین‌المللی و منطقه‌ای قرار ندارد. در رتبه‌بندی موسسه بین‌المللی مطالعات اجتماعی که هر پنج سال گزارشی با عنوان "شاخص‌های توسعه اجتماعی" (فعالیت مدنی، باشگاه‌ها و انجمن‌ها، انسجام درون‌گروهی، اعتماد و امنیت میان شخصی، برابری جنسیتی، ادغام اقلیت‌ها) ارائه می‌دهد، رتبه کلی ایران در سال ۲۰۰۵ برابر ۸۵ و در سال ۲۰۱۰ برابر ۹۹ از میان ۱۲۹ کشور بوده است. در رتبه‌بندی کشورها توسط موسسه لگاتوم بر اساس ۸ شاخص اقتصاد، فرصت‌های کارآفرینی، حکمرانی، آموزش، سلامت، امنیت، آزادی‌های شخصی و سرمایه اجتماعی، جمهوری اسلامی ایران از بین ۱۴۲ کشور جهان در رتبه ۱۰۶ قرار گرفته است. در شاخص آموزش رتبه ۶۵، سلامت ۶۷، امنیت اجتماعی ۱۲۰، سرمایه اجتماعی ۱۱۵ و در شاخص آزادی‌های شخصی رتبه ۱۳۱ را داشته است [Legatum Institute, 2015].

در کل می‌توان اذعان داشت که ایران در سطح کلان نتوانسته به شاخص‌های توسعه در ابعاد مختلف، بر اساس برنامه‌های توسعه گام بردارد. پیامدهای این عدم توفیق نه تنها در ابعاد کلان جامعه بلکه در ابعاد خردتر یعنی در سطح شهرهای کوچک بیشتر نمایان است [Basiripoor et al., 2021]. قابل ذکر است که عوامل متعددی در عدم دستیابی ایران به توسعه همه‌جانبه دخالت داشته‌اند که این عوامل می‌توانند اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، جغرافیایی و غیره باشند. در این میان، نقش عوامل فرهنگی و اجتماعی می‌تواند برجسته‌تر شود و مادامی که موانع فرهنگی و اجتماعی از میان برداشته نشوند فرآیند توسعه نمی‌تواند به خوبی تحقق یابد. به باور جامعه‌شناسان، توسعه جامعه نیازمند تغییر و تحول در بنیان‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه است و توسعه‌ای که به پیشبرد جامعه می‌انديشد، بدون ایجاد تغییرات عمیق در ساختارهای اجتماعی-فرهنگی به وجود نخواهد آمد [Fatholahi et al., 2016; Eslami, 2012]. تحقیقات نشان می‌دهند عوامل متعددی در عدم دستیابی به توسعه همه‌جانبه دخالت دارند که این عوامل می‌توانند اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، جغرافیایی و غیره باشند و در این میان بی‌توجهی و کم‌توجهی به هر یک از عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و جغرافیایی تمام برنامه‌های توسعه را با ناکامی مواجه خواهد ساخت. از آن جا که در تبیین موضوعات و مسایل اجتماعی نمی‌توان تک‌بعدی نگریست، بر همین مبنا برای تبیین کامل‌تر پژوهش حاضر ضروری است از دیدگاه‌های مختلف یک چارچوب نظری تلفیقی شکل داد. زیرا این رویکرد قابلیت بالایی در فهم و تحلیل پدیده‌ها دارد. بوردیو در نظریه سرمایه فرهنگی اشاره بر این امر دارد که چون طبقات مسلط دارای امکانات مادی بیشتری هستند و دسترسی بیشتری به انواع مثلا

رسانه‌های گروهی، مشارکت سیاسی و اقتصادی بیشتر) [Granmayehpour & Ansari, 2010]. از طرفی او بی‌سواد را در مقابل روشن‌گری، کناره‌گیری در مقابل فزون‌خواهی و پرستش در مقابل طغیان را مقایسه کرد. وی معتقد بود که جوامع مدرن مشوق تحرك، عقلانیت و همدلی هستند. او با طرح مفاهیمی همچون یکدلی و شخصیت انتقالی سعی در شناسایی وضعیت روانی افراد در پذیرش نوآوری و نوسازی دارد. بدین معنی که اگر فرد بتواند خود را جای دیگری بگذارد، آمادگی پذیرش نوسازی را دارد.

اینکلس هم از دیگر نظریه‌پردازان بحث روانشناختی نوسازی، روی گرایش‌هایی که نوگرایی فرد را موجب می‌شوند، تأکید دارد و آنها را به این شرح معرفی می‌کند؛ آمادگی ذهنی و روانی برای جذب تجارب جدید، توجه و عنایت به عقاید و نظریه‌های گوناگون در مورد مسایل و موضوعات محیط اطراف و خارج از حیطه زندگی فردی، توجه به زمان حال و آینده و نه گذشته، ایمان به توانایی در تسلط بر طبیعت برای پیشبرد مقاصد و اهداف خویش، باورداشتن به برنامه‌ریزی و سازماندهی امور برای حل امور عمومی و زندگی شخصی، اعتمادداشتن، ایمان به توزیع پاداش‌ها بر اساس مهارت‌ها، وجود ارزش‌های متعالی و ایده‌آل‌ها، ایمان به تعلیم و تربیت و شناخت افراد و احترام به آنان [Inkeles, 1975].

ساموئل هانتینگتون هم معتقد است انسان سنتی، همیشه توقع ساکن بودن، عدم تغییر در طبیعت و جامعه را دارد، ولی انسان نوین با نگرش‌ها و طرز تلقی‌های مختلفی روبه‌روست. او امکان هرگونه تغییر و دگرگونی را قبول دارد و خود را با آنها وفق می‌دهد [Huntington & Weiner, 2000].

الموند و پاول نیز در این زمینه عقیده دارند که انسان نوگرا، شهروند مطلع و مشارکت‌کننده‌ای است که علاوه بر اعتماد به خود، در مورد تصمیم‌گیری‌های زندگی‌اش مستقل و عقلی عمل می‌کند و پذیرای ایده‌ها و افکار جدید است.

پاتنام که مفهوم سرمایه اجتماعی را رایج ساخت، آن را به عنوان شبکه‌ها، هنجارها و اعتمادی که اعضا را قادر می‌سازد با هم به نحو موثرتر برای رسیدن به اهداف مشترک عمل کنند تعریف می‌کند [Derakhshide & Gharibi, 2014]. وی سرمایه اجتماعی را یکی از شرایط کلیدی توسعه به شمار می‌آورد و معتقد است سرمایه اجتماعی مندرج در هنجارها و شبکه‌ای مشارکت مدنی پیش‌شرطی اساسی برای توسعه اقتصادی و همچنین تأثیرگذار برای دولت است. از نظر کلمن نیز سرمایه اجتماعی سبب می‌شود تا هزینه‌های دستیابی به اهداف معین کاهش یابد، اهدافی که در نبود سرمایه اجتماعی دستیابی به آنها تنها با صرف هزینه‌های زیاد امکان‌پذیر می‌شود.

هدف این پژوهش آن بود که در چارچوب دیدگاه‌های جامعه‌شناسی به موانع اجتماعی-فرهنگی موجود در راه توسعه شهر بیل‌سوار بپردازد.

روش‌شناسی

موسیقی‌ها، ورزش‌ها، غذاها و غیره دارند، می‌توانند ذائقه‌های خود را شکل بخشند. به عبارت دیگر بوردیو هر آنچه را جزو علایق خاص طبقه مسلط است به عنوان معیار سنجش سرمایه فرهنگی در نظر می‌گیرد. سرمایه فرهنگی را می‌توانیم به عنوان یک دارایی تعریف کنیم که مجسم‌کننده، ذخیره‌کننده یا تأمین‌کننده ارزش فرهنگی، علاوه بر هرگونه ارزش اقتصادی است [Didari et al., 2019]. موجودی سرمایه فرهنگی، به کمیت چنین سرمایه‌ای در یک زمان مفروض اشاره دارد و برحسب واحد شمارش مناسبی از قبیل کمیت‌های مادی یا یک ارزش‌گذاری تجمعی اندازه‌گیری می‌شود. این موجودی سرمایه‌ها به مرور زمان منجر به ایجاد جریان‌های خدمات می‌شود که ممکن است برای تولید کالاها و خدمات بیشتری مصرف یا استفاده شود. سرمایه فرهنگی به دو صورت وجود دارد؛ اولاً ممکن است ملموس باشد یعنی به شکل بناها، محل‌ها، اماکن، آثار هنری و مجسمه‌ها و به طور کلی سرمایه فرهنگی شامل و نه محدود به میراث فرهنگی ملموس است و ثانیاً سرمایه فرهنگی ممکن است ناملموس باشد یعنی به شکل سرمایه معنوی به صورت ایده‌ها، اعمال، عقاید و ارزش‌هایی باشد که در یک گروه مشترک است [Rouhani, 2009; Azubayeva, 2021]. بوردیو سرمایه فرهنگی را به سه شکل تقسیم‌بندی می‌کند. ۱) تجسم‌یافته یا مجسم که ترتیبات دیرپای ذهن و بدن را شامل می‌شود؛ ۲) عینیت‌یافته که به صورت کالاهای فرهنگی چون کتب، کامپیوتر و هنر بروز می‌کند؛ ۳) حالت نهاده‌ی شده که از طریق مدارک واقعی و دیگر شواهد پایگاه فرهنگی بازنمایی می‌شود [Bourdieu, 1986].

راجرز نیز جزو نظریه‌پردازان توسعه و نوسازی است که بر ویژگی‌های فردی و نظام شخصیتی افراد در حیطه خرده فرهنگ دهقانی تأکید دارد. به نظر وی نوآوری و پذیرش آن در بعضی از فرهنگ‌ها بیشتر از سایر فرهنگ‌ها است. هر چند که نوآوران در آغاز خود را کجروانی می‌دانند که وضعیت موجود نظام اجتماعی برنمی‌تابند و پا را فراتر از آن می‌گذارند و بعضاً طرد می‌شوند. او معتقد است که از لحاظ روانی باید زمینه برای پذیرش نوآوری‌ها فراهم شود که گاهی در بعضی از فرهنگ‌ها (خرده فرهنگ دهقانی) موانعی وجود دارند که خود مانع توسعه و نوسازی می‌شود. ویژگی‌هایی از قبیل عدم اعتماد متقابل در روابط شخصی، فقدان نوآوری، تقدیرگرایی، پایین بودن سطح آرزوها و تمایلات، چشم‌پوشی نکردن از منافع آبی به خاطر منافع آبی، کم‌اهمیتی به عامل زمان، خانواده‌گرایی، وابستگی به قدرت دولت، محلی‌گرایی، فقدان همدلی [Derakhshide & Gharibi, 2014].

دانیل لرنر یکی از برجسته‌ترین صاحب‌نظران عرصه نوسازی است که مجموع مطالعات کاربردی و میدانی خود را در مورد ۶ کشور خاورمیانه در کتابی با نام گذر جامعه سنتی؛ نوسازی خاورمیانه آورده است. از نظر لرنر مهم‌ترین متغیرهای لازم برای نوسازی روانی انسان‌ها عبارت از سوادآموزی، گسترش ارتباطات، شهرنشینی و مشارکت هستند. او همچنین بیان می‌کند که همه جا افزایش شهرنشینی به افزایش سواد گرایش داشته است (افزایش تماس با

۲۹۹ نفر (۷۴/۸٪) از شرکت‌کنندگان مرد، ۱۹۰ نفر (۴۷/۵٪) در گروه سنی ۳۰-۴۰ سال، ۳۲۲ نفر (۸۰/۵٪) متأهل و ۲۹۳ نفر (۷۳/۳٪) دارای تحصیلات کارشناسی بودند (جدول ۱).

جدول ۱) فراوانی مطلق و نسبی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان

ویژگی جمعیت‌شناختی	تعداد	درصد
جنسیت		
زن	۲۹۹	۷۴/۸
مرد	۱۰۱	۲۵/۲
وضعیت تاهل		
مجرد	۷۸	۱۹/۵
متاهل	۳۲۲	۸۰/۵
گروه سنی		
>۳۰	۹۳	۲۳/۱
۳۰-۴۰	۱۹۰	۴۷/۵
۴۰-۵۰	۸۲	۲۰/۶
>۵۰	۳۵	۸/۸
تحصیلات		
دیپلم	۶۰	۱۵
کارشناسی	۲۹۳	۷۳/۳
کارشناسی ارشد و بالاتر	۴۷	۱۱/۷

جدول ۲) محاسبه وزن نهایی معیارهای مورد بررسی

شاخص	میانگین تاپسیس ویکور شنون میانگین رتبه		
	رتبه	بردا	رتبه
سرمایه اجتماعی			
اعتماد اجتماعی	۲۵/۸	۰/۷۱	۰/۵۷
انسجام اجتماعی	۳۶/۴	۰/۶۶	۰/۶۱
مشارکت اجتماعی	۴۷/۸	۰/۷۶	۰/۵۴
سرمایه فرهنگی			
دانش و آگاهی افراد	۵۰/۵	۰/۶۸	۰/۷۵
میزان تحصیلات	۴۶/۴	۰/۶۹	۰/۷۷
سرمایه انسانی			
نوآوری	۴۴/۶	۰/۷۹	۰/۸۲
نخبه‌گرایی	۵۷/۲	۰/۸۴	۰/۷۱
فزونی‌خواهی			
انباشت ثروت	۶۷/۸	۰/۷۰	۰/۶۴
درخواست امتیازهای ویژه	۴۴/۲	۰/۶۵	۰/۴۹
وابستگی به دولت			
انتظارات مردم	۴۳/۹	۰/۸۸	۰/۹۴
وابستگی اقتصادی- مالی	۵۷/۷	۰/۹۰	۰/۹۱
نگرش و طرز تلقی نوگرایانه			
ارزش‌های اجتماعی- فرهنگی	۶۶/۶	۰/۵۵	۰/۶۸
کنش‌های افراد در مقابل این ارزش‌ها	۶۷/۸	۰/۵۴	۰/۶۴

همبستگی معنی‌داری بین توسعه‌نیافتگی و سرمایه اجتماعی

این مطالعه پیمایشی در سال ۱۴۰۱ در شهر بیله‌سوار انجام شد. جامعه آماری پژوهش شهروندان بالای ۲۰ سال با حداقل تحصیلات دیپلم بودند. ۴۰۰ نفر با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. در تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه محقق‌ساخته بوده است. در تعریف گویه‌های پرسش‌نامه از شاخص‌های برجسته در نظریات مختلف استفاده شد؛ سرمایه اجتماعی شامل اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی [Gharibi et al., 2010; Shaditalab & Hojati Kermani, 2008]. سرمایه فرهنگی شامل میزان دانش و آگاهی افراد، میزان تحصیلات [Fokohi, 2020]. نگرش و طرز تلقی نوگرایانه ارزش‌ها شامل ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی و کنش افراد در مقابل این ارزش‌ها [Hajilari, 2001]. سرمایه انسانی شامل نوآوری، نخبه‌گرایی و تخصص [Yavari & Saadat, 2002]، روحیه فزونی‌خواهی شامل انباشت و نمایش ثروت، فخرفروشی و درخواست امتیازهای ویژه در لایه‌های مختلف جامعه و وابستگی به دولت از دو جنبه وابستگی اقتصادی-مالی (مثل پرداخت تسهیلات و یارانه) و انتظارات مردم از نهاد دولت در حل مسایل شهروندی که مردم توان انجام آن را ندارند (همچون ایجاد مکان‌های فرهنگی مثل کتابخانه، ورزشگاه، درمانگاه و غیره). این شاخص‌ها در طیف پنج‌گانه لیکرت مورد بررسی قرار گرفتند.

به منظور سنجش روایی سئوال‌ها پرسش‌نامه از آزمون خبرگان استفاده شد. بدین ترتیب که پس از استخراج ۴۵ گویه، پرسش‌نامه در بین ۳۰ نفر از متخصصان در امر توسعه و مدیریت شهری توزیع شد. این افراد بر اساس نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. در مرحله بعد، اصلاحات لازم در پرسش‌نامه‌ها اعمال و مجدداً در میان همان ۳۰ نفر توزیع شد. پس از طی این دو مرحله، تعداد گویه‌ها به ۳۷ مورد کاهش یافت. ضریب روایی سئوال‌ها با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ (۰/۷۹) محاسبه شد (ضمیمه ۱).

پس از جمع‌آوری داده‌ها، از آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی ارتباط توسعه‌یافتگی شهر بیله‌سوار با سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی)، سرمایه فرهنگی (میزان دانش و آگاهی افراد، میزان تحصیلات)، نگرش و طرز تلقی نوگرایانه ارزش‌ها (ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی و کنش افراد در مقابل این ارزش‌ها)، سرمایه انسانی (نوآوری، نخبه‌گرایی و تخصص)، روحیه فزونی‌خواهی (انباشت و نمایش ثروت، فخرفروشی و درخواست امتیازهای ویژه در لایه‌های مختلف جامعه)، وابستگی به دولت (موانع فرهنگی-اجتماعی) استفاده شد. برای اولویت‌بندی معیارها از روش‌های آنتروپی شنون، ویکور و تاپسیس و نیز برای دستیابی به یک وزن نهایی با استفاده از اولویت‌های حاصل از روش‌های آنتروپی شنون، ویکور و تاپسیس، از روش‌های بردا و کپلند استفاده شد [Parsaee et al., 2022].

یافته‌ها

پیری [Piri et al., 2019]، قوی‌هوش [Ghavihoosh, 2015]، گروتاert و باستلاert [Grootaert & Bastelaert, 2002]، آنچورنا و آنجوس [Anchorena & Anjos, 2015] همسو است. توسعه فرهنگی متأثر از سرمایه فرهنگی است. هر چه شاخص‌های سرمایه فرهنگی وضعیت مطلوب‌تری را نشان دهند، توسعه فرهنگی امکان پذیرتر است. سرمایه فرهنگی به منزله موتور حرکتی برای پیشرفت جامعه محسوب می‌شود. سرمایه فرهنگ، قدرت شناخت و قابلیت استفاده از کالاهای فرهنگی در هر فرد و در برگیرنده تمایلات پایدار فرد است که در خلال اجتماعی‌شدن در افراد، بر اساس سه بُعد ذهنی، عینی و نهادی انباشته می‌شود. بی‌اطلاعی از سرمایه فرهنگی افراد جامعه (مهارت‌های تجربی، مدارک تحصیلی و تخصص‌ها) به مثابه گنجی است که پنهان شده و کسی از وجود آن خبر ندارد. مساله از آن جهت اهمیت دارد که نابرابری شدید در توزیع سرمایه فرهنگی می‌تواند پیامدهای نامطلوبی همچون نزول سطح مشارکت همگانی موثر در تولیدات و خلاقیت‌های علمی و فرهنگی محدودیت در گردش اطلاعات و جذب دانش‌های نوین و کاهش ارزش تغییر در جامعه و غیره را برای جامعه به دنبال داشته باشد. به نظر می‌رسد ظهور مدرنیته و ورود مظاهر دنیای صنعتی-فرهنگی و به دنبال آن توسعه فرهنگی در شهر بيله‌سوار چندان مطلوب نبوده و همین عامل یکی از موانع جدی در مسیر توسعه یافتگی به معنای عام در این شهر بشمار می‌آید. زالی [Zali & Sajadi Asl, 2017]، مولودیان [Moloudian et al., 2015]، درخشیده و غریبی [Derakhshide & Gharibi, 2014]، میسر [Misra & Mabogunje, 1981] و بورگ و روسو [Borg & Russo, 2005] همسو با نتایج این تحقیق، بر ضعف سرمایه فرهنگی به عنوان عاملی موثر بر عدم توسعه تاکید کرده‌اند.

از دیدگاه شهروندان بيله‌سوار، سرمایه انسانی ارتباط معنی‌داری با توسعه‌نیافتگی شهر بيله‌سوار دارد. سرمایه انسانی نقش مهمی در شکوفایی افراد، بهبود سطح زندگی و درآمد، افزایش دانش و مهارت‌های، ظرفیت‌های تولید، رشد اقتصادی و کاهش فقر دارد. با توجه به اینکه دنیا، تحولات جدیدی در حوزه مبارزه با سرمایه‌داری محض مشاهده می‌کند، اهمیت نیروی انسانی بیش از گذشته و بیش از هر دوره و زمانی نمود پیدا کرده است. عدم توجه به قابلیت‌های نخبگان و نیز عدم تخصیص منابع مالی در راستای ترویج نوآوری و تاکید بر این جنبه مهم از ظرفیت نیروی انسانی از عواملی است که بر ضعف این شاخص دامن‌زده است. این نتایج با نتایج تحقیق پوپا [Popa, 2012] همسو است.

تغییر در ارزش‌ها و نگرش‌ها (نگرش و طرز تلقی)، اگر چه می‌تواند به بهره‌برداری بیشتر از امکانات بیانجامد یا امکانات کافی در اختیار جوامع انسانی قرار دهد ولی نتایج بدست آمده در این شهر نشان می‌دهد استقبال آنچنانی از اندیشه نوگرایانه نمی‌شود. دیدگاه غالب سنتی و اثرات سنت‌گرایی حاکم بر این شهر، اجرای هرگونه برنامه توسعه و تغییرات اجتماعی که از طریق اتخاذ نوآوری‌ها رخ می‌دهد را دچار چالش کرده است. از این رو، اگر برنامه توسعه بر اساس

($p < 0/0001$; $r = 0/524$)، سرمایه فرهنگی ($p < 0/05$; $r = 0/479$) سرمایه انسانی ($p < 0/0001$; $r = 0/499$)، فزونی‌خواهی ($r = -0/527$; $p < 0/05$)، نگرش و طرز تلقی نوگرایانه ($r = -0/494$; $p < 0/05$) و وابستگی به دولت ($r = 0/559$; $p < 0/0001$) مشاهده شد. شاخص وابستگی به دولت و سرمایه انسان رتبه‌های اول و دوم اهمیت در میزان توسعه‌نیافتگی شهر بيله‌سوار را داشتند و کمترین رتبه به شاخص‌های سرمایه اجتماعی و طرز تفکر نوگرایانه تعلق گرفت (جدول ۲).

بحث

هدف این مطالعه، بررسی موانع فرهنگی-اجتماعی توسعه‌نیافتگی شهر بيله‌سوار از دیدگاه شهروندان این شهر بود. پیشرفت و توسعه، حاصل نگرشی خاص به جهان است، بدون ایجاد این نگرش خاص، توسعه ممکن نیست و این نگرش خاص بیانگر لزوم وجود يك زیرساخت فرهنگی-اجتماعی مناسب برای توسعه است. بنابراین عوامل اجتماعی-فرهنگی از جایگاه ویژه‌ای در توسعه برخوردارند و بی‌توجهی و کم‌توجهی به آن، برنامه‌های توسعه را باناکامی مواجه خواهد ساخت.

نتایج این پژوهش بیانگر رابطه معنی‌داری بین متغیرهای سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی، نگرش و طرز تلقی نوگرایانه، روحیه فزونخواهی و وابستگی به دولت با توسعه‌نیافتگی شهر بيله‌سوار بوده است. بر اساس یافته‌ها شاخص‌های وابستگی به دولت و سرمایه انسانی رتبه‌های اول و دوم را در میان سایر شاخص‌های موثر بر توسعه‌نیافتگی شهر بيله‌سوار را داشته‌اند و شاخص سرمایه اجتماعی و طرز تفکر نوگرایانه کمترین اهمیت را داشته‌اند.

سرمایه اجتماعی در شهر بيله‌سوار متأثر از بافت قومی و قبیله‌ای و ساخت اجتماعی آن، به صورت کامل رشد نیافته و در قالب همکاری‌ها و مشارکت‌های خرد قومی، طایفه‌ای و ایلی نمود داشته است. به جرات می‌توان گفت در حوزه مشارکت عمومی، تنها مشارکت سیاسی نرخ بالایی را نشان می‌دهد که این توفیق هم ناشی از تقابل‌ها و برتری جویی‌های قومی و قبیله‌ای است. به همین دلیل، جهت‌گیری‌های سیاسی در انتخاب‌ها صرفاً جنبه قومی دارد. همین‌طور به نظر می‌رسد وضعیت اعتماد اجتماعی در این شهر چندان مطلوب نیست. علاوه بر این به دلایل مختلف، مردم چندان رغبتی به کسب مهارت‌های اجتماعی لازم برای بهبود روابط اجتماعی و گسترش دامنه فعالیت‌های اجتماعی و مشارکت در قالب تشکل‌های اجتماعی (NGO) را نداشته‌اند. عدم تمایل مردم در وهله اول به بی‌اعتمادی و عدم آگاهی آنها نسبت به مزایای این نوع از مشارکت مربوط است. آمار موجود از فعالیت‌های غیردولتی (NGO) و تعاونی‌های مختلف تاثیرگذار در فرآیند توسعه شهر بيله‌سوار نشان دهنده ضعف جدی در این زمینه است. نتایج این تحقیق مبنی بر تاثیر مضاعف ضعف سرمایه اجتماعی بر توسعه‌نیافتگی با یافته‌های درخشیده و غریبی [Derakhshide & Gharibi, 2014]،

اندیشه‌های نوگرایانه، مشارکتی و استفاده از فناوری‌های نوین در جهت توسعه جست.

- ارایه خدمات به این شهر و منطقه به منظور قرارگیری در مسیر توسعه و فراهم کردن بستر امنیتی برای جذب سرمایه‌گذاری و تخصیص بودجه مناسب با توجه به پتانسیل‌های آن.

- استفاده از ظرفیت و پتانسیل فرهنگی شهرستان با افزایش سرمایه‌گذاری در حوزه گردشگری و صنایع دستی.

- ایجاد فرصت‌های شغلی جدید از راه شناسایی بخش‌های اشتغال‌زا، آموزش، کارآفرینی به جوانان و ارایه فرصت‌های شغلی مناسب به افراد نخبه و متخصص برای جلوگیری از مهاجرت آنها.

- تقویت مشارکت اجتماعی، سیاسی و اقتصادی توسط مسئولین شهری. یکی از با ارزش‌ترین جنبه‌های مشارکت، از میان‌بردن انسداد و شکوفاکردن نیروی ابتکار و خلاقیت در انسان‌هاست. مشارکت در تصمیم‌گیری امری است که باعث ایجاد اعتماد به نفس در شهروندان و ارایه راه‌حل‌های خلاقانه می‌شود.

- به‌کارگیری افراد توانمند بومی این منطقه در حوزه‌های مدیریتی. با توجه به موانع فرهنگی توسعه‌نیافتگی که در این پژوهش قید شد، باید نخست به سنت‌ها و حضور پر رنگ آن در تار و پود اندیشه و رفتار مردم و سپس تحول‌طلبی و نوگرایی در اندیشه و رفتار، به صورت ترسیم الگویی که در برگزیده عناصر تاثیرگذار در فرهنگ بومی است توجه شود.

- بهره‌مندی از تجربه و خلاقیت‌های فردی و جمعی و تشویق و تقویت دوره‌های آموزش عالی در افراد جامعه، برای ارتقا توسعه یافتگی در این شهر.

نتیجه‌گیری

سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی، نگرش و طرز تلقی نوگرایانه، روحیه فزونخواهی و وابستگی به دولت با توسعه‌نیافتگی شهر بیل‌سوار ارتباط دارند. وابستگی به دولت و سرمایه انسانی بیشترین و سرمایه اجتماعی و طرز تفکر نوگرایانه کمترین تاثیر را بر توسعه‌نیافتگی شهر بیل‌سوار دارند.

تشکر و قدردانی: موردی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

تأییدیه اخلاقی: موردی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

تعارض منافع: موردی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.

سهم نویسندگان: قادر دولتخواه (نویسنده اول)، پژوهشگر اصلی/نگارنده مقدمه (۳۵٪)، طاهره میرساردو (نویسنده دوم)، پژوهشگر کمکی/تحلیلگر داده (۳۰٪)؛ عبدالرضا ادهمی (نویسنده سوم)، روش‌شناس/نگارنده بحث (۲۰٪)

منابع مالی: این مقاله برگرفته از رساله آقای قادر دولتخواه است که هزینه‌های آن به صورت شخصی تأمین شده است.

منابع

- Anchorena J, Anjos F (2015). Social ties, and economic

شناخت ارزش‌ها، دیدگاه‌ها، نگرش‌ها و انگیزه‌های مردمی تدوین نشود نمی‌توان به تحقق اهداف چنین برنامه‌هایی مبنی بر بهبود وضعیت مردم، به ویژه در مناطق حاشیه‌ای و دور افتاده امید داشت و شکست آنها بدیهی است. قوی‌هوش و همکاران در مطالعه دلایل توسعه‌نیافتگی شهرستان گرمی، به عامل ارزش‌ها و نگرش‌ها اشاره کرده‌اند [Ghavihoosh, 2015].

اگر روحیه فزونی‌خواهی (افزون‌طلبی و زیاده‌خواهی) در جامعه‌ای گسترش یابد رفته‌رفته به صورت هنجار اجتماعی تغییر یافته و بسیار تهدیدکننده خواهد بود، چرا که در چنین جامعه‌ای، فرآیند نمایش ثروت و فخرفروشی و زیاده‌خواهی رونق خواهد گرفت. با این حال، فراگیر شدن روحیه ترقی‌خواهی، بالاخص به عنوان یک هویت اجتماعی در نزد مردم می‌تواند به عنوان مکانیسم تحرک، منشاء تغییرات عدیده‌ای شود. فزون‌خواهی، به عنوان میلی خیلی ضعیف بین شهروندان شهر بیل‌سوار شکل گرفته است. به عبارتی دیگر، مهم‌ترین نیروی ترقی‌خواهی یا اندیشه ترقی، به عنوان یک ایده، در نزد ساکنان این شهر که منجر به تغییرات جدید شود جایگزین شده است و تا زمانی که این میل ایجاد نشده، علاقه‌ای به پشتکار اقتصادی و انگیزه‌ای برای رسیدن به توسعه شکل نخواهد گرفت.

درباره بحث وابستگی به دولت دو جنبه را می‌توان در نظر گرفت؛ جنبه اول وابستگی مردم به دولت بیشتر در حوزه امور مادی و اقتصادی است که اجرای برخی برنامه‌های توسعه‌ای همچون پرداخت یارانه و عدم وجود شرایط برای اشتغال در بخش‌های خصوصی و وابستگی به اشتغال در بخش دولتی، نابسامانی شرایط اقتصادی برای ایجاد استارت‌آپ‌ها، نابسامانی در کنترل اوضاع اقتصادی، تورم و غیره باعث پیدایش چنین وضعیتی شده است. عدم توانایی به منظور برنامه‌ریزی مناسب ایجاد اشتغال و کاهش وابستگی عاملی موثر بر عدم ایجاد توسعه است. جنبه دوم، به انتظارات مردم از نهاد دولت در حل مسائلی مربوط است که در شهر و بین شهروندان ایجاد می‌شود و متأسفانه دولت پاسخگوی حداقل انتظارات مردم نباشد (ایجاد مکان‌های فرهنگی مثل کتابخانه، ورزشگاه، درمانگاه و غیره). دیداری و همکاران نیز در مطالعه خویش به لزوم توجه به وابستگی به دولت و نیز وجود یک دولت مقتدر برای ایجاد توسعه‌ای همه جانبه اشاره کرده‌اند [Didari et al., 2019].

بر مبنای این استنتاج به منظور حل مشکلات مربوط به عدم توسعه در شهر بیل‌سوار موارد ذیل پیشنهاد می‌شود؛

- یکی از شاخص‌های اجتماعی لازم برای تفکر توسعه‌ای در همه جوامع، عدالت اجتماعی است. معیارهای عدالت اجتماعی را می‌توان در مواردی همچون ارزش‌دادن به انسان و افزایش فایده مندی، اعطای تسهیلات، توازن در استفاده از امکانات، توجه به شرایط روحی افراد، جذب نیروهای انسانی بر اساس شایستگی و محرومیت‌زدایی، افزایش عدالت اجتماعی و هموارشدن زمینه

- Grootaert C, Bastelaert T (2002). *The Role of Social Capital in Development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Huntington S, Weiner M (2000). *Understanding political development*. Tehran: Institute of Strategic Studies Language.
- Inkeles A (1975). *Becoming modern: Individual change in six developing countries*. *ETHOS*. 3(2):323-342
- Legatum Institute [Internet]. *The legatum prosperity index (2015)*. United State: United Nations Environment Programme [Cited 2022, 13 June]. Available From: <https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/7536>
- Misra RP, Mabogunje AL (1981). *Regional development alternatives*. Tokyo: International Perspectives.
- Moloudian H, Zolfaghari M, Azimzadegan M (2015). *Investigating the impact of social and cultural factors on economic development*. In: *International Conference on Management, Culture, and Economic Development*; 2015 April. Mashhad: University of Mashhad. [Persian]
- Parsaee K, Amooghin Y, Abasi A, Mahkooie H (2022). *Geopolitical analysis of natural and human capabilities of Fars province in order to achieve environmental development*. *Geographical Researches*. 37(4):475-483. [Persian]
- Peet R, Hartwick E (2011). *Theories of development*. Rahmanpour E, Azkia M, Safarishal R, translators. Tehran: Levyeh Press. [Persian]
- Piri R, Karampoor R, Kafashpour M (2019). *Exploring the social obstacles of development in province of ilam using grounded theory*. *Social Development Scientific Research*. 3(13):163-196. [Persian]
- Popa AM (2012). *The impact of social factors on economic growth: empirical evidence for Romania and european union countries*. *Romanian Journal of Fiscal Polly*. 3(2):1-16.
- Rouhani H (2009). *An introduction to the theory of cultural capital*. *The Scientific Journal of Strategy*. 18(53):7-35. [Persian]
- Shaditalab Z, Hojati kermani F (2008). *The relation of social capital with poverty*. *Social Welfare Quarterly*. 7(28):35-56. [Persian]
- Yavari K, Saadat R (2022). *Human capital and economic growth in Iran (causal analysis)*. *Sustainable Growth and Development Research*. 2(5-6):31-40. [Persian]
- Zali N, Sajadi Asl A (2017). *Identifying the key factors affecting regional underdevelopment (case study: Kohgiluyeh and Boyer Ahmad provinces)*. *Regional Planning*. 7(26):25-40. [Persian]
- development. *Journal of Macroeconomics*. 45:63-84.
- Azubayeva B (2021). *The impact of cultural capital on development of entrepreneurship in wales*. *Administrative Sciences*. 11(4):152.
- Basiripoor Gh, Rahnama MR, Shokouhi M (2021). *The effective factors on the strategic position of the supreme council in the national development of Iran*. *Geographical Researches*. 36(2):137-147. [Persian]
- Borg JVD, Russo AP (2005). *The impacts of culture on the economic development of cities*. Rotterdam: European Institute for Comparative Urban Research (EURICUR).
- Bourdieu P (1986). *Readings in economic sociology*. New York: Wiley-Blackwell.
- Derakhshide H, Gharibi A (2014). *Investigating factors affecting the underdevelopment of the tourism industry in Kohgiluyeh and Boyer Ahmad provinces*. *Tourism & Leisure*. 3(3):57-62. [Persian]
- Didari C, Mohseni RA (2019). *Study of factors influencing the underdevelopment of Kurdistan province by the emphasis on the cultural development*. *Social Development & Welfare Planning*. 10(37):192-226. [Persian]
- Dupuy X (1996). *Adoption to Evaluation*. Zarin Ghalam M, Farahani F, translators. Tehran: Iranian National Commission of UNESCO. [Persian]
- Eslami S (2012). *Determining and calculating the degree of development of the country's provinces during two periods (1996-2006)*. *Economic Journal*. 12(1):41-68. [Persian]
- Fatholahi J, Kafili V, Tagizadegan AR (2016). *Development gap in Provinces of Iran*. *Journal of Development and Planning Economics*. 5(2):99-118. [Persian]
- Fokohi N (2021). *History of anthropological thought and theories*. Tehran: Nei Press. [Persian]
- Geranmayehpour A, Ansari E (2010). *A look at Daniel Lerner's opinions and thoughts on the modernization model of development; the savior of the traditional society of the Middle East or the conspiracy theory of the West*. *Media Studies*. 5(8):17-42. [Persian]
- Gharibi H, Gholizadeh Z, Gharibi J (2010). *Prediction of students' social capital based on background variables*. *Educational Management Research*. 2(2):135-154. [Persian]
- Ghavihoosh S (2015). *Investigating the causes and cultural-social factors of the underdevelopment of Garami city [dissertation]*. Khalkhal: Azad University of Khalkhal. [Persian]